

10. Перерва П.Г., Гусаковська Т.О. Інтелектуальна власність в структурі інтелектуального капіталу // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2008. – № 1-2'. – С. 161-168.
11. Косенко О.П., Кобелєва Т.О., Перерва П.Г. Кон'юнктура технологічного ринку: оцінка ризиків комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПИ" : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПИ", 2014. – № 33 (1076). – С. 76-87.
12. Косенко О.П., Долина І.В., Перерва П.Г.. Методологічна сутність інноваційно-інтелектуальних технологій // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПИ" : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПИ", 2013. – № 66 (1039). – С. 30-38.
13. Марчук Л.С., Перерва П.Г. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету "ХПИ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПИ", 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.

УДК 332.1

Н.Р. Синюра-Ростун

*к.е.н., науковий співробітник сектору просторового розвитку
ДУ «ІРД ім. М.І. Долишнього НАН України»
s-rnadia@ukr.net*

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МІСТ

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AS AN INNOVATIVE INSTRUMENT OF CITY DEVELOPMENT

СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ГОРОДОВ

Анотація. Досліджено особливості розвитку соціального підприємництва та можливі напрями його використання у соціально-економічному розвитку міст.

Abstract. The peculiarities of the development of social entrepreneurship and possible directions of its use in the socio-economic development of cities are studied.

Аннотация. Исследованы особенности развития социального предпринимательства и возможные направления его использования в социально-экономическом развитии городов

Розвиток міст стикається із низкою проблем, особливо соціального характеру, які часто залишаються поза увагою органів місцевого самоврядування через брак ресурсів, знань або часу займатися їх вирішення. У таких умовах інструментом вирішення локальних проблем та інноваційного розвитку міської громади може стати соціальне підприємництво. Соціальне підприємництво – це бізнес-модель, яка основою своєї діяльності передбачає не максимізацію прибутку, а задоволення суспільних потреб через вирішення певних невирішених у громаді проблем.

Соціальний бізнес набув глобального поширення, наприклад у Великобританії станом на 2019 р. налічувалося 471 тис. соціальних підприємств, на яких працювало близько 1,44 млн людей, а їхня частка у ВВП держави становила 3%. У Франції в сфері соціального бізнесу працювало більше 96 тис. підприємств і більше 1,1 млн працівників [1]. В США нараховується близько 100 тис. соціальних підприємств, у яких працює 2,5 млн працівників, держава активно підтримує розвиток соціального підприємництва, університети розвивають навчальні та дослідницькі програми в цій галузі [2]. За результатами опитування, проведеного Thomson Reuters Foundation у партнерстві з глобальною програмою DeutscheBank CSR MadeForGood, ТОП-5 країн для найкомфортнішого ведення соціального бізнесу у 2019 р. — це Канада, Австралія, Франція, Бельгія і Сінгапур [3]. Загалом близько 13,6 млн європейців працюють на благо соціальних бізнесів [1]. Стимулом для активізації діяльності соціального

підприємництва у Європі стало запровадження Європейською Комісією у 2011 р. «Ініціативи соціального бізнесу» (TheSocialBusinessInitiative (SBI)). Також, Європейська Комісія дала уніфіковане визначення соціальним підприємствам через поєднання трьох вимірів їхньої діяльності:

- економічний — участь у безперервній економічній діяльності;
- соціальний — первинна і виразна соціальна мета;
- управлінський — наявність механізмів, що забезпечують пріоритетність соціальної мети та врахування інтересів різних зацікавлених сторін [4].

Основними видами економічної діяльності у яких працює соціальне підприємництво в європейських країнах є:

- соціальна та економічна інтеграція соціально незахищених та маргіналізованих груп населення;
- надання соціальних послуг (догляд за людьми похилого віку та інвалідами, рання освіта та догляд за дітьми, послуги з працевлаштування та навчання, соціальне житло, охорона здоров'я та медичні послуги);
- інші публічні послуги (громадський транспорт, утримання громадських приміщень, збір сміття тощо);
- інші соціальні та громадські послуги (консалтинг, мікрофінансування, робота з молоддю, тимчасове житло для бездомних тощо)
- зміцнення демократії, громадянських прав та цифровізація (цифрові та інформаційні технології);
- культурна, рекреаційна, туристична та спортивна діяльність;
- екологічна діяльність (зменшення шкідливих викидів, переробка твердих побутових відходів, відновлювана енергетика) тощо [5].

Основними групами, на залучення яких працює соціальне підприємництво є маргіналізовані групи населення, неповно справні, мігранти, представники етнічних менших, колишні військовослужбовці та жінки з уразливих груп, а також групи населення, що тривалий час перебувають у пошуку роботи.

В економічно розвинених державах соціальне підприємництво є ефективним інструментом вирішення соціальних проблем, в Україні діяльність соціальних підприємств активізувалася після 2014 р. З початку збройного конфлікту різко зросла кількість вразливих груп населення, постали питання їх соціальної адаптації та працевлаштування, на ці виклики соціальний бізнес відреагував швидше за державні інституції.

Українські соціальні підприємства можна об'єднати у три великі групи:

- генератори прибутку для фінансування соціальної мети (підтримка соціальних, культурних, екологічних, спортивних проєктів, організацій чи установ для вразливих груп населення);
- працевлаштування соціально незахищених осіб;
- надання соціальних послуг і виробництво соціально значущих товарів [6].

Діяльність вітчизняних соціальних підприємств зосереджена на наступних галузях [7]:

- у сфері послуг – працювало майже 67 % підприємств (освіта, спорт, туризм тощо - здебільшого така діяльність не потребує значних фінансових інвестицій при започаткуванні);
- поєднання виробництва і надання послуг здійснювало 26 % підприємств (психологічна допомога на виробництві, виробництво сувенірної продукції, професійно-технічна освіта, підготовка водіїв транспортних засобів, надання соціальної допомоги для осіб похилого віку та інвалідів);
- виробничою діяльністю займалося 7 % підприємств (сфера харчування, поліграфія, сільське господарство);
- більшість соціальних підприємств (майже 60 %) орієнтована на підвищення якості життя представників вразливих груп населення (людей з інвалідністю,

ВПО, жінок, молоді та ін.), розвиток місцевої громади та зміну свідомості її членів та формування здорового способу життя.

Найбільш відомими прикладами функціонування соціального підприємництва є громадський ресторан «UrbanSpace 100», який діє в Івано-Франківську з 2014 р. (80% прибутку скеровується на фінансування громадських проєктів з розвитку Івано-Франківська, за період з 2014 р. по 2020 р. було реалізовано 111 проєктів, ще 13 перебувають у стадії реалізації. 2021 р. став першим роком у якому підприємство не оголосило про відкриття грантового сезону у зв'язку із локдауном спричиненим пандемією COVID-2019) [8].

Переваги функціонування соціального підприємництва, які можуть використати органи місцевого самоврядування для розвитку міст є:

- розвиток та економічне зростання громади через вирішення місцевих соціальних проблем із залученням її активних мешканців;
- активізація інноваційної діяльності, залучення не використаних ресурсів громади (людських, соціальних, економічних тощо);
- створення нових робочих місць, залучення до громадського життя маргіналізованих груп населення;
- можливості для залучення коштів міжнародної технічної допомоги на розвиток соціальної економіки. Зокрема, в проєкті Європейського Плану дій щодо соціальної економіки на 2021-2026 рр. передбачено підсилення ролі соціальної економіки в зовнішніх діях ЄС щодо третіх країн починаючи з 2021 р. [9]. Можливість отримання грантової допомоги та фінансування стартапів від програми розвитку ООН, міжнародної організація з питань міграції, фонду «Східна Європа», фонду «Монсанто», міжнародного благодійного фонду «Добробут громад» («HeiferInternational»), програми соціального інвестування «Western NIS EnterpriseFund» та інші [10, с. 56].
- розвиток та зміцнення демократичних структур на території громади.

Література

1. Social enterprises and the ecosystems in Europe. Comparative synthesis report. 2020. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8274> (дата звернення: 18.03.2021).
2. Defourny J. Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in European and the United States: Convergences and Divergences. Journal of Social Entrepreneurship. 2010. Vol. 1. P. 32–53. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19420670903442053> (дата звернення: 17.03.2021).
3. Forbes: The Best Country To Be A Social Entrepreneur In 2019. URL: <https://www.forbes.com/sites/khaitran/2019/10/26/the-best-country-to-be-a-social-entrepreneur-in-2019/?sh=5521ad51dd37> (дата звернення: 18.03.2021).
4. Кейс-стаді. Соціальне підприємництво та інклюзія. Досвід українських міст. С. 5. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Case_Study_PLEDDG_SocP.pdf (дата звернення: 17.03.2021).
5. A map of social enterprise and their eco-systems in Europe. (2015) Synthesis Report. 169 p. P. 16. URL: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12987&langId=en> (дата звернення: 17.03.2021).
6. Смаль В., Кучеренко О. Що слід знати про соціальне підприємництво: посібник. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Social_Entrepreneurship_Guide-WEB-1.pdf (дата звернення: 18.03.2021 р.).
7. Ходгсон К.Г. Розвиток соціального підприємництва в Україні та його роль у реінтеграції Донбасу. Національний інститут стратегічних досліджень. 2018 р. 26 с. С. 6. URL: http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/111Zapiska-Hodgson-Sots-p_dpri_mnitstvo-zatverdzhene-4cef0.pdf http://old2.niss.gov.ua/content/articles/files/111Zapiska-Hodgson-Sots-p_dpri_mnitstvo-zatverdzhene-4cef0.pdf (дата звернення: 17.03.2021).
8. URBAN SPACE 100. URL: https://urbanspace.if.ua/uk#urban_space (дата звернення: 17.03.2021).
9. The Future of EU policies for the Social Economy: Towards a European Action Plan. URL: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/313344/SEE-Action+Plan+for+Social+Economy.pdf/f81115cc-527e-4e3b-bafe-a8b06ab4372a> (дата звернення: 17.03.2021).

10. Соціальне підприємництво: посібник для викладачів курсу / за наук. редакцією к.е.н. А. О. Корнецького К. : Фамільна друкарня Huss, 2019. 160 с. С. 56.

Олена Димченко

*д.е.н., проф., завідувач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
dymchenkoov@gmail.com*

Ольга Рудаченко

*к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
polkin87@ukr.net*

Ірина Сінческул

*к.е.н., начальник Управління фінансування органів місцевого самоврядування,
sil-work@ukr.net*

Віталіна Коненко

*к.е.н., старший викладач кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
vitalina.konenko@kname.edu.ua*

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ПІДПРИЄМСТВА ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ: ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ АСПЕКТ

ENTERPRISE RELATIONSHIP WITH STAKEHOLDERS: ENTREPRENEURIAL ASPECT

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ СО СТЕЙКХОЛДЕРАМИ: ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЙ АСПЕКТ

Анотація. Відносини підприємств з регіоном (населення, промисловість, бюджетна інфраструктура, органи влади, громадські об'єднання) не можна зводити тільки до економічних інтересів (доходи, прибутки, тарифи, втрати). Своєю важливою роль відіграють якість послуг, зайнятість населення, екологічна безпека, характер і причини соціальної напруги. В свою чергу інтереси стейкхолдерів мають враховуватись не тільки в регуляторних процесах узгодження взаємодій, але й в стратегіях розвитку локальних та глобальних.

Abstract. The relations of enterprises with the region (population, industry, budget infrastructure, authorities, public associations) cannot be reduced only to economic interests (revenues, profits, tariffs, losses). The quality of services, employment, environmental safety, nature and causes of social tension play an important role. In turn, the interests of stakeholders should be taken into account not only in the regulatory processes of coordination of interactions, but also in local and global development strategies.

Аннотация. Отношения предприятий с регионом (население, промышленность, бюджетная инфраструктура, органы власти, общественные объединения) нельзя сводить только к экономическим интересам (доходы, прибыль, тарифы, потери). Свою важную роль играют качество услуг, занятость населения, экологическая безопасность, характер и причины социального напряжения. В свою очередь интересы стейкхолдеров должны учитываться не только в регуляторных процессах согласования взаимодействий, но и в стратегиях развития локальных и глобальных.

Суспільна організація виробничих систем та соціально-економічних відносин є предметом життєвого досвіду, наукового розгляду та постійної уваги людства до введення перетворень і новацій в цьому секторі людського буття. В такому розумінні людських відносин можна вважати, що в тій чи іншій мірі всіх нас можна назвати «стейкхолдерами»,